

Heemkring BKW – Sint-Martens-Bodegem

Bodegem in vroegere tijden nr. 21 – 2022

De hoppeboerderij van Jean De Wael.

Het perceel waarop de boerderij van Jean De Wael zich bevindt, staat in de landboeken van Bodegem opgelijst als het perceel nr.1 van het *Solleveld*. Het maakte nochtans oorspronkelijk deel uit van het uitgestrekte *Personaatsgoed*, een geestelijk domein dat ongeveer 27 bunders besloeg (vrijwel 34 hectare). Het enorme eigengoed liep vanaf de dorpskerk tot aan Rondenbos, meer bepaald langsheen de

toenmalige Personaatstraat die vanaf ca. 1800 Brusselstraat werd genoemd en recentelijk werd herdoopt – verklare wie verklaren kan – tot Bodegemstraat.

Bij de bisdomshervorming van koning Filips II van Spanje werd in 1576 het bisdom Mechelen opgericht en werden de oude Kamerijkse rechten geleidelijk overgedragen. Het personaat van Bodegem, dat toebehoorde aan het Kamerijkse Sint-

Het omcirkelde perceel Solleveld nr. 1 behoorde aanvankelijk bij het *Personaatsgoed*, wat men kan herkennen aan de noordelijke scheidingslijn die vanaf het veld *Hertbempt* in rechte lijn doorloopt aan de noordkant van nummers 24, 23, 22, evenals nr. 1 van Solleveld. Het is een indicatie dat deze percelen, samen met het kerkhof, oorspronkelijk één geheel vormden met het *Personaatsgoed*.

Het personaatsgoed op de kaart van het Sint-Janshospitaal (1712), waarbij om onduidelijke redenen de noordergrens van het grondstuk nr. 1 van Solleveld niet werd opgelijnd met de oostelijk daarvan gelegen percelen 22, 23 en 24 in het verlengde van Hertbempt nr. 16. Dit is nochtans tot op heden wel het geval op veel nauwkeuriger kadasterkaarten.

Gorikskapittel ging over naar de Mechelse evenknie, het Sint-Rumolduskapittel. Dat sleepte nochtans aan tot in 1604 vooral eer de transactie werkelijk kon worden beklonken.

Het hier belanghebbende perceel had bij de landmetingen van 1708-1713 een oppervlakte van een half dagwand (zijnde 50 roeden, afgerond 15,62 are). Het lag op het meest noordwestelijke punt van het *Personaatsgoed*, tussen de huidige Sint-Martinusstraat en de Wolsemstraat. Aan de overkant van eerstgenoemde straat stond de tiendeschuur van het Brusselse Sint-Janshospitaal, op de kaart genummerd nr.10 met grootte 42 roeden. Aan de andere zijde, met tussenin de Wolsemstraat, stond de voorloper van de huidige hoeve Appelmans (nr. 22, 100 roeden groot).

De percelen 1, 22, 23 en 24 van de omschrijving *Solleveld* behoorden voorheen naar alle waarschijnlijkheid tot het *Personaatsgoed*. Bij de landmetingen van 1708-1713 heeft men deze vier percelen bij de omschrijving *Solleveld* gevoegd, een reeds bestaande veldnaam voor grondstukken ten noorden van het oorspronkelijke *Personaatsgoed* (dat ook de kerk en het kerkhof omvatte). Omstreeks het midden van de 14e eeuw behoorden de genoemde vier percelen nog toe aan priesters, maar rond 1500 zou het met de

goedkeuring van de bisschop van Kamerijk definitief aan leken overgaan. Wellicht staat deze maatregel in verband met de financiering van de bouw van de nieuwe dorpskerk die met de oprichting van de kerktoeren in 1540 de voltooiing bereikte.

De vroegste lekeneigenaars.

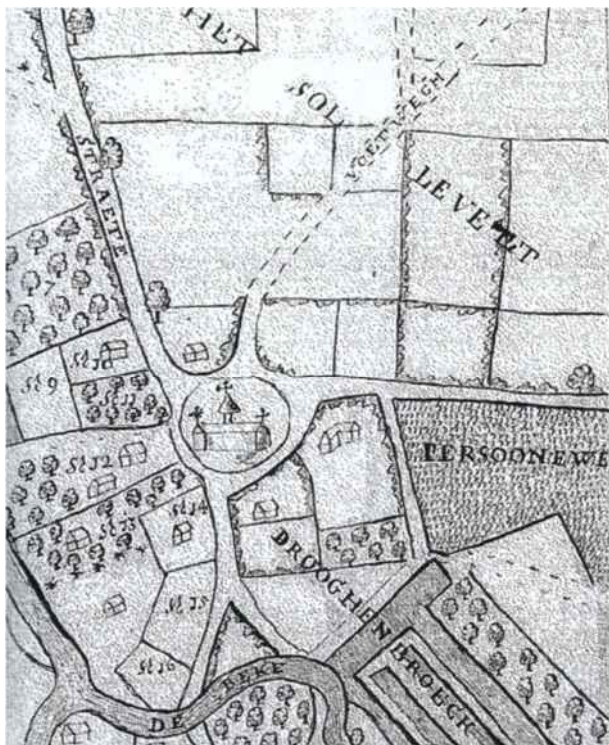
Van het grondstuk van de hoppeboerderij vinden we de eerste vermelding in 1503, kennelijk wanneer de vroegst gekende particuliere eigenaar (J?)anne Winterbeecks zich het perceel aanschafft. Het leen- en cijnsboek van dorpsheer Dierick van der Straeten uit 1524 verwijst evenwel naar de weduwe van wijlen Jan Winterbeecks.¹ Omdat het landboek gereputeerd is voor schrijffouten, meestal

¹ RA Leuven, best. 51-2, nr. 801, fol. 132v.

te wijten aan een gebrekkige beheersing van de paleografie (oud schrift), denken we dat dit euvel ook hier ongelukkig heeft toegeslagen. De eerste lekeneigenaar zou dus niet Anne, maar veeleer Jan(ne) Winterbeecks geweest zijn.

Eind 16e eeuw verschijnen de gebroeders Tobias en Willem Crockaert als bezitter van de hofstede. Zij waren de zonen van Tobias, een pachter uit Zuun en brouwer in *Den Rooden Leeuw*. Hij huwde te Sint-Pieters-Leeuw met Lucia Sammels. Hun zoon Tobias (°Sint-Pieters-Leeuw, 20 juni 1591; †Anderlecht, 20 oktober 1664) trouwt te Anderlecht op 19 mei 1615 met Maria Verheyleweghen. Zijn broer Willem (Sint-Pieters-Leeuw, °ca. 1588; †23 maart 1656) was schepen en trouwde met Antonia De Middeleer.

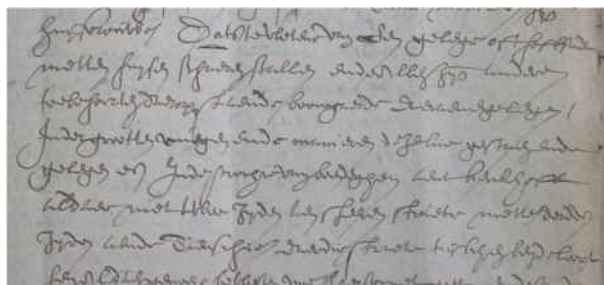
Detail van de kaart uit deel II van het *Terrier van 1713* met de bewoningstoestand rond het dorpscentrum voor de periode 1552-1613. Het toponiem Drooghenbroeck wordt dan nog gebruikt voor het kasteeldomein aan de kerk (Koninklijke Bibliotheek, mss Goethals G-216).

De periode van Overstraeten.

Bij de schepenakte van 27 april 1616 verkopen de erfgenamen Crockaert de hoeve aan Joos van Overstraeten. De beschrijving van het goed laat er geen

twijfel over bestaan dat het grondstuk van onze hoppeboerderij wordt bedoeld:

een gelege off hoffstadt metten huysen, schuere, stallen ende alle zijn andere toebehoorten daeropstaende, boomgaerde daeraen gelegen (...) aent kerckhoff aldaer met twee zijden aen sheeren straete, mette derde zijden aende de Tienschuere daer die straete tusschen beyde loopt.²

Detail uit de akte van 27 april 1616.

Joos van Overstraeten zag ca. 1570 het levenslicht in het naburige Sint-Martens-Lennik. Het was een telg uit het gezin van Joos en Joanna van Belle, weduwe van Jan van den Steene. Op 28 januari 1597 huwde hij in de Brusselse Sint-Michielskerk met Anna Mertens, dochter van Philips en Margriet van Merstraeten. Het gezin zou zich weldra verrijken met liefst tien kinderen.³

Joos van Overstraeten werkte zich te Bodegem op tot schepen van de plaatselijke schepenbank. Als koopman in wijnen en als wijntavernier in "De Kroon" op de Vismarkt te Brussel, mocht men hem een welstellend burger noemen. Hij vergaarde meerdere eigendommen te Sint-Martens-Lennik, het dorp waar het *Hof te Overstraete* staat, de bakermat van dit oude Brabantse geslacht. Te Bodegem kennen we hem als eigenaar van een aantal huizen en grondstukken, waaronder ook een voorloper van het pittoreske *Huisje Mostinckx* dat hij aankocht op 23 april 1622.

² RA Leuven, best. 51-2, nr. 810, fol. 570r

³ De eerste vier kinderen werden gedoopt in Sint-Goedele en de volgende in de Sint-Kathelijnekerk: Judocus (°9 november 1597); Petrus (°29 september 1599); Margaretha (°26 december 1601); Margaretha (°1 juni 1603); Mathias (°25 oktober 1605); Judocus (°24 oktober 1607); Anna (°1 januari 1610); Judocus (°28 december 1611); Joannes (°20 maart 1614); Joanna (°2 juli 1616).

Na het overlijden van Joos van Overstraeten gaat de woning aan de kerk over op zijn dochter Anna (°1610), dit bij loting op 7 september 1652 ten kantore van notaris De Witte. Anna was dan al weduwe van Jacobus Huens (°Mechelen, 20 september 1595) met wie zij rond 1630 in het huwelijk was getreden. Hij was een vooraanstaand Mechels patriciër, zoon van Guiliam en Maria Collaerts. Te Mechelen brachten de echtelieden vier kinderen groot, allen gedoopt in de Sint-Romboutskerk:

- Maria (°10 juni 1632; †25 september 1685)
- Jacobus (°5 mei 1637)
- Rumoldus (°27 juli 1639; †11 maart 1703)
- Sebastianus (°20 juni 1642).

Vervolgens wordt de oudste dochter, Maria Huens, de nieuwe eigenares van de hofstede. Op 1 augustus 1656 trouwde zij met Joannes van Turnhout. Net 53 jaar oud geworden, overlijdt zij echter op 25 september 1685. Het Bodegemse goed valt in de nalatenschap dan aan hun zoon, Jan-Baptist van Turnhout.

Kaart in het meetboek van het Sint-Jans-hospitaal (1712). Op deze kaart is de noordergrens van Solleveld nr.1 correct weergegeven.

De periode Niels.

Met de akte van 29 december 1703, opgetekend bij notaris Jan-Baptist Lignier te Brussel, verkoopt Jan-Baptist van Turnhout de Bodegemse hofstede aan Guiliam Niels. Het goed wordt dan als volgt beschreven:

hoffstede gelegen aen de kercke van Bodegem commende van vooren aen s'heeren straete ter eenre, ende ter tweeder seyde aen Sint-Jans Gasthuysse, ende ter derder aen d'erffgenaemen van bournonville ende ter vierdere seyde aen het straetien, waerinne de acceptanten tegenwoordigh sijn woonende.

De verkoop werd beklonken mits volstorting van 400 gulden *in twee keeren aff te leggen.*⁴

De legger bij de landmeting van 1713 noemt Guiliam Niels als bezitter van Solleveld nr.1 en bevestigt de typerende oppervlakte van 50 roeden van het grondstuk.

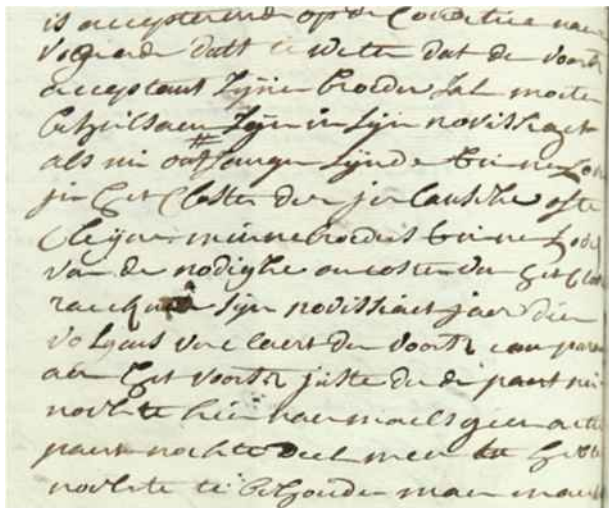
Guiliam Niels trad op 6 november 1696 te Bodegem in het huwelijk met Maria Verpoelst (of Verbuest?). Hun zoon, Joannes Franciscus (°Bodegem, 29 april 1699), valt het goed in de schoot bij het heengaan van zijn vader op 19 oktober 1713. Rond 1726 huwt hij met Maria van Huynegem en hun eeuwige belofte zal elf kinderen opleveren.⁵

Op 4 mei 1768 sterft Joannes Franciscus Niels op 69-jarige leeftijd te Bodegem. Bij verdeling van zijn nalatenschap gaat de hofstede over op zijn zoon, Joannes-Baptist Niels. Op 5 mei 1770, vergaderen de erfgenamen bij notaris Philippus De Cuyper, waarbij Adrianus Niels (die was

⁴ RA Leuven, best. 51-2, nr.4190 (Dilbeek), fol. 289r.

⁵ Allen te Bodegem geboren: Petrus (°15 maart 1727; †31 oktober 1730); Joannes Jacobus (°3 februari 1729 en er †26 december 1730); Adrianus (°19.8.1730); Joannes Baptist (°3 oktober 1731); Maria Anna (°3 februari 1734 en †21 oktober 1741); Judocus (°21 juni 1736); Adrianus (°15 september 1739); Joannes Baptist (°15 juni 1742); Josephus (°23 mei 1744); Petrus (°7 mei 1746); Joanna (°9 juni 1749).

ingetreden bij de Ierse Minderbroeders te Leuven) zijn deel in de ouderlijke woning aan zijn broer Jan-Baptist schenkt. Als tegenprestatie zal deze hem behulpzaam zijn *in sijn novissiaet als nu ontfangen sijnde binnen Loven in het closter der ierlansche ofte cleyne minnebroeders* (nu gekend als het Iers College in de Janse-
 nusstraat te Leuven).⁶

Fragment uit de akte van 5 mei 1770.

Jan-Baptist koos Adriana De Coen uit Denderleeuw (†Bodegem, 24 maart 1807) als levensgezellin en zal hem negen spruiten schenken.⁷ Drie van deze, namelijk Joanna Catharina, Petrus Jozef en Catharina zullen bij de akte van 14 augustus 1807, opgemaakt bij notaris Philippus De Cuyper, hun erfdeel voor 589,56 franken verkopen aan hun broer Jan-Baptist Niels. De beschrijving van de eigendom verraadt dat de hoeve volledig was omgeschakeld naar de hopcultuur:

une maiterie avec maison, écuries, grange, lieu à secher l'houblon dit hopenast et autres batiment qui s'y trouvent, houblonnière et jardin potager située dans la prédite commune de Bodegem Saint Martin près l'Eglise, grande avec l'Emplacement des dits

⁶ RA Leuven, Notariaat Vlaams-Brabant 882/556, notaris Ph. De Cuyper (olim ARA, Notariaat nr. 19.987). Archief BKW, foto nr. 8417.

⁷ Allen te Bodegem geboren: Joannes-Baptist (°27 december 1771), Joanna Maria (°14 januari 1774; †11 november 1782), Maria (°10 juni 1775; †21 november 1782), Henricus (°6 januari 1778), Joanna Catharina (°6 januari 1780), Petrus Josephus (°23 februari 1783), Catharina (°7 februari 1786), Joanna Maria (†11 november 1780) en Maria (†21 november 1780).

*Battimens quinze ares vingt un centiares ou cinquante verges ancienne.*⁸

Jan-Baptist liet zich op 2 september 1807 te Ternat in de echt verbinden met Anna Maria Thibaut (°Ternat, 4 september 1780; †Bodegem, 30 januari 1855) dochter van Joannes en Elisabetha Stevens. Het gezin breidde allengs uit met vijf kinderen.⁹

Jan-Baptist baatte in zijn hofstede ook een herberg uit, gekend als het café *In het Misverstand*. Gezien het gebrek aan een gemeentehuis zou de gemeenteraad daar regelmatig vergaderen.

Het ging de caféhouder alleszins goed voor de wind gezien hij vijf jaar later, op 21 februari 1812, voor 3.800 franken de hoeve Appelmans van zijn buurman Henricus Plas kon afkopen.

Zelfs een welstellende herbergier als Jan-Baptist weet echter niet aan de dood te ontsnappen en verlaat het aardse tranendal op 17 januari 1825. In zijn nalatenschap bevond zich nog steeds de hoppeboerderij die hij aan vier nog in leven zijnde kinderen naliet.

De periode Kestens.

Bij akte van verdeling uit 1852 laten de kinderen Niels het goed aan hun zus Isabella Antonia schrijven. Zij was een jaar voordien, op 23 augustus 1851, te Bodegem getrouwd met Henricus Kestens (°Bodegem, 16 september 1818; †11 oktober 1888), zoon van Philippus en Elisabetha Kokelélé. In het gezin liepen weldra vijf kinderen rond: Josephus Bernardus (°12 juli 1852), Maria Louisa (°25 december 1854; †4 november 1856), Maria Paulina (°6 januari 1856), Joannes Franciscus (°7 december 1858; †26 februari 1860) en Maria Elisabeth (°21 november 1862; †27 december 1862).

In 1871 moderniseert en vergroot Henricus de boerderij aanzienlijk. Bij die

⁸ RA Leuven, Notariaat Vlaams-Brabant 882/556, notaris Ph. De Cuyper (olim ARA, Notariaat nr. 20.005). Archief BKW, foto nr. 1792 e.v.

⁹ Allen te Bodegem geboren: Elisabetha Josephine (°8 september 1808 en er †25 september 1808), Bernard Philippe (°20 augustus 1809), Joseph Marcellin (°2 juni 1811), Carolus Philippus (°18 november 1813 en er †7 augustus 1863) en Isabella Antonia (°1 januari 1819)

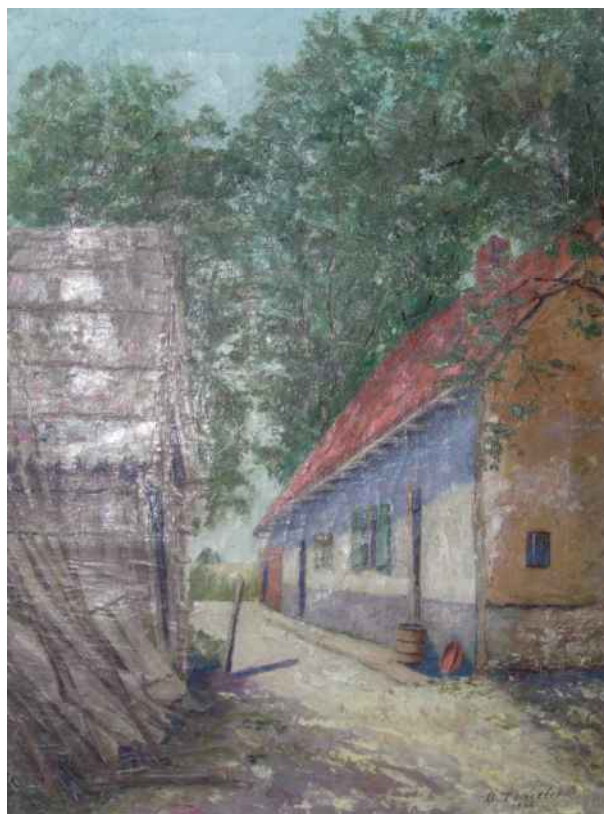
bouwwerken liet hij boven de voordeur een merkwaardig smeedwerk aanbrengen. Het toont zijn initialen (H. KT.), evenals het jaartal van de bouw (1871).

*Smeedwerk boven de voordeur
(foto Luc De Cooman).*

Meerdere generaties na elkaar zal de hofstede Kestens een bijzondere erflating kennen langs de vrouwelijke lijn, waarbij het bedrijf steeds door een schoonzoon wordt verdergezet. Bij de schenkingsakte, opgetekend op 2 maart 1883 bij notaris De Ruydts, wordt Maria Paulina Kestens als nieuwe bezitter aangeduid. Tien jaar later, op 26 juli 1893, treedt zij te Bodegem in het huwelijk met Egidius Van Nyverseel (°Asse, 8 augustus 1851; †Bodegem, 2 april 1924) zoon van Franciscus en Anna Maria Buggenhoudt. Hun dochter Maria Joanna (°Bodegem, 5 juni 1897) trouwt op 24 oktober 1923 met Cornelius De Brueker (°Bodegem, 22 december 1897; †26 januari 1989), zoon van Dominicus Jozef en Maria Theresia Arnoldi.

Cornelius De Brueker zag het levenslicht op 22 december 1897 in een lemen huisje aan de Poverstraat (gelegen halverwege het gedeelte tussen de Grote Sijpestraat en de Kameelstraat). Zijn vader Dominicus De Brueker was geboortig van Schepdaal (°10 juli 1875) als zoon van Jan-Baptist en Catharina De Trif. *Bruuker*, zoals zijn bijnaam luidde, ging op 5 augustus 1896 te Bodegem het huwelijk aan met Maria Theresia Arnoldi. Cornelius was de tweede zoon uit het gezin en had nog twee broers (Joannes Franciscus °26 november 1896 en Petrus °10 februari 1905) en twee zussen (Anna

Een schilderij van D. Poncelet uit 1806 toont het huisje De Brueker in de Poverstraat.

Maria °7 januari 1900 en Leonia Celina °1 januari 1907). Cornelius vestigde zich met zijn jonge eega in de hofstede die schoonvader Henricus Kestens had gebouwd in 1871. Van dan af ging men Cornelius De Brueker te Bodegem *Nelen van Kesken* noemen, dit in tegenstelling tot zijn broer Petrus, *Pië Bruuker*, die de oorspronkelijke bijnaam *Bruuker* behield. Het enige kind dat voortspoot uit de echtverbintenis, dochter Irène, werd te Bodegem geboren op 8 februari 1927. Haar amper 31-jarige moeder Maria Joanna zou ongelukkig genoeg het volgende jaar overlijden. Op 18 december 1928 bezweek zij aan een kwaadaardige kanker van het tandvlees. Cornelius zal zich pas vier jaar later, op 7 januari 1933, opnieuw in de echt verbinden. Mathilda Van Buggenhout, dochter van Jozef en Coleta Rampelbergh, beloofde hem de eeuwige trouw.

Dochter Irène onderschreef op 17 mei 1949 te Bodegem het huwelijk met Maurice De Wael (°Sint-Ulriks-Kapelle, 1 april 1920; †Bodegem, 18 januari 1990), een telg uit een familie van rasechte Kapelse hopboeren. De gekende boerderij

*De oude schuur van de hofstede in 1944
(foto nr. 67.499 van het KIK te Brussel).*

aan de kerk bevestigde zich aldus nogmaals als een pure hoppeboerderij.

Tot op gevorderde leeftijd zal *Nelen van Kesken* werkzaam blijven op de hopvelden van zijn schoonzoon. Hij was een dorpsfiguur van het zuiverste kaliber: joviaal in de omgang en door iedereen graag gezien. Voor een goeie pint lambiek zou hij alles over gehad hebben. Zo herinneren we die keer dat hij samen met zijn buurman *Pezzen* (Emiel De Baerde-maeker), uitbater van de herberg *De Vrije Belgen*, de Kerkwegel aftrok. Ze stapten richting *Sjâlen Mostinckx* (het huidige *Huisje Mostinckx*) om de haren te laten knippen, maar dan wel beiden “gewapend” met een kan lambiek. Het moet er gezellig aan toe zijn gegaan, met tussen pot en pint opdissen van verhalen uit de “goeie ouwe tijd”.

Nelen van Kesken op het hoppeveld in de Westhoek op 13 november 1982.

De minzame man overleed te Bodegem op 26 januari 1989 in de gezegende leeftijd van 91 jaar.

Met het eigenhandige testament van Maria Paulina Kestens (†Bodegem, 14 april 1943), gewaarmerkt op 24 februari 1943 ten kantore van notaris Pierre-Lambert Goossens te Ternat, wordt Irène De Brueker de helft van de eigendom aangemaakt, terwijl de andere helft werd toegewezen aan Henricus Petrus Kestens (°14 augustus 1878), pastoor te Harre (Werbomont). Twee jaren later zal Irène de gehele eigendom verwerven als gevolg van de verdelingsakte van 2 mei 1945, opgemaakt bij notaris De Muylder.

In 1938, voor de hofstede: Irène De Brueker met haar oma Paulina Kestens.

Het gezin van Irène en Maurice De Wael zal met vier kinderen uitbreiden, allen te Bodegem geboren:

- Jean Frans (°2 juni 1952);
- Julienne Cornelia Mathilda (°3 november 1954);
- Paula Maria Henrica (°16 maart 1958);
- Liliane Petrus Ludovica (°7 februari 1959).

Irène De Brueker bij de haard in haar knusse woonkamer (14 juli 2014).

Met de schenkings- en verdelingsakte opgemaakt op 21 december 1989 bij notaris Van Eeckhoudt te Lennik, ging op gewone wijze de naakte eigendom van de hofstede over op hun enige zoon Jean De Wael en behield moeder Irène († 3 februari 2021)

het vruchtgebruik. Na het overlijden van zijn vader op 18 januari 1990 zet de oudste zoon Jean de lange familietraditie in de hopteelt voort en volhardt daarin tot op heden.

*Het hoppeveld van De Wael, gelegen tussen de Ternatstraat en de Ternatweg.
(foto Hans Van Droogenbroeck, zoon van Edgard, 29 juni 2022).*

*Het ziet er naar uit dat Jean De Wael de laatste hopkweker uit Bodegem zal worden. Als huldebetoon voor zijn voorbeeldige inzet kreeg hij, samen met zijn moeder, in 2003 de **Vijfde Monumentenprijs van Dilbeeks Erfgoed**. Met het heengaan van de geliefde Irène in 2021 draait de historische hoppeboerderij nu volledig op de nooit aflatende, harde werker zoals we Jean allemaal kennen (foto Luc De Cooman, 24 maart 2022).*

De hoppeboerderij geprangd tussen kerkhof, Sint-Martinusstraat en Wolsemstraat (foto Hans Van Droogenbroeck, zoon van Edgard, 29 juni 2022).

Hopteelt in Bodegem.

Hop moet voor het brouwen van bier al tijdens de 8e eeuw in gebruik geweest zijn. Aanvankelijk werden hobbellen geplukt op wilde struiken, maar circa 800 bestond in abdijen al het gebruik om aparte velden voor hopteelt aan te leggen. Zo geeft abt Adalhard van de abdij van Corbie (nabij Amiens) in 822 aan de molenaars van de abdij de toelating om het afgesproken maalwerk te onderbreken voor het uitvoeren van een aantal onderhoudstaken, onder meer om in de hoptuin (*humionem*) te werken.¹⁰

In Bodegem deed de hopteelt wellicht zijn intrede in de loop van de 15e eeuw. Tijdens de eerst helft van de 16e eeuw moet de teelt al goed ingeburgerd, ja zelfs omvangrijk geweest zijn. Er bestonden namelijk al geschillen over de wettigheid

¹⁰ Adalhard van Corbie, *Statuta antiqua*, Patrologia Latina 105 (ed. Migne J. P.), 542.

van de hoptiende, die zelfs voor de rechtbank werd uitgevochten. Hierbij waren een tiental landbouwers betrokken, d.w.z. beperkt tot diegene die land bewerkten op het veld *Tiende van Fabri*. Daar was een leentiende van toepassing die bij de opkomst van de hopteelt met de bezitter van de leentiende onenigheid veroorzaakte of de tiende ook wel op de nieuwe teelt mocht geheven worden. Ook tiende gerechtigde geestelijken hadden dikwijls te kampen met dergelijke pogingen van de boeren om de opbrengstbelasting van zich af te schuiven.¹¹

Zelfs dorpsheer Vequemans bezat omstreeks 1700 een hopveld. Het lag beneden de Molenbeek en vóór het neerhof en de walgracht van het Castelhof.

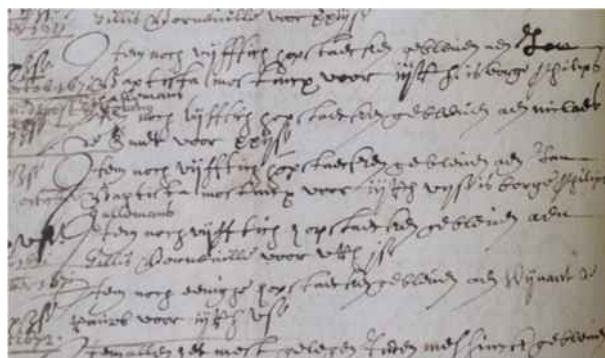
In schepenakten komen vermeldingen als *hoplochtingh*, *hoppelocht* en *hoppenast* veelvuldig voor. Op de zolder van de hofstede van Carolus Schoonjans, weduwnaar van Elisabeth De Rauw, werd er op 11 oktober 1787 400 à 500 pondt hoppe Belle aangetroffen en in de lochtinghe noch een deel hoppe Staecke sonder het juste getal te connen weten.¹²

In boedelbeschrijvingen veranderen er geregeld *hoppestaecken* van eigenaar. Zo worden er na het overlijden van Jan Mostincx op een openbare verkoop in 1671 zowat 500 hopstaken verkocht aan

¹¹ Van Droogenbroeck Frans, *De verpachting van de leentiende van Bodegem*, Bodegem in vroegere tijden 19 (2021) 9-12.

¹² RA Leuven, Notariaat Vlaams-Brabant 882/556, notaris Ph. De Cuyper (olim ARA, Notariaat nr. 19.995) Archief BKW, foto nr. 9311 e.v.

Bodegemse ingezetenen, waarvan velen allicht hoptelers.¹³

*Fragment van de verkoopakte uit 1671:
Item noch vyfftich hopstaecken gebleven aen
Jan Baptista mostincx voor III Rg [= Rijnsgulden] VII Sr [= stuiver]
is borge Philips Halleman.
Item noch vyfftich hopstaecken gebleven aen
Gillis Borneville voor V Rg I Sr.
Item noch eenighe hopstaecken gebleven aen
Wijnant de Rauw voor III Rg V Sr.*

Midden 18e eeuw behoort pachter en meisenier Nicolaes De Rauw tot de grotere hopboeren met 231 roeden hoplochting op de Lange Hoeve, meer bepaald op het veld de *Hamlocht* aan de gemeentegrens met Schepdaal.

Op het einde van de 18e eeuw besloeg de Bodegemse hopteelt 16% van de velden. Het merendeel van deze hop werd ongetwijfeld rechtstreeks aan de drie Bodegemse brouwers toegeleverd.

De hopteelt hield ook risico's in, want de oogst is gevoelig aan de wisselvalligheid van het weder. Bijvoorbeeld het jaar 1832 staat bekend als rampzalig voor de hopboeren. Dat vernemen wij uit een verslag van de gemeenteraad:

(...) door het teenemael mislukken van de hoppe, bijzonderste ressource of rijkdom onzer akkermans.

¹³ RA Leuven, best. 51-2, nr. 8831, geen paginering. Archief BKW, foto nr. 3307.

Édit. Schallée, Schiller, Fernath.

Waar men ook maar een geschikt plekje vond, werd er hop aangeplant. Dat bewijst deze postkaart van rond 1900. August Claes, klompenmaker en herbergier, had voor zijn lemen woning op de Kerkberg zes hopstaken ingeplant.¹⁴

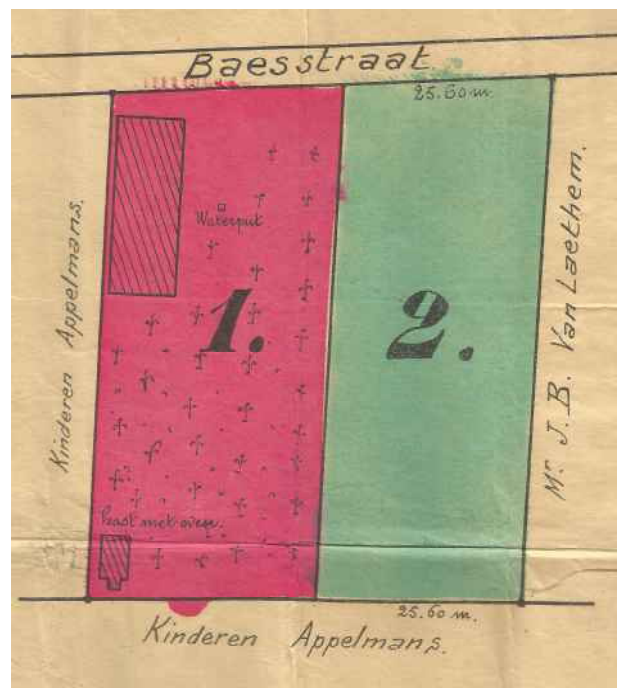
Merkwaardig is ook de staakteelt. Tot het eerste kwart van de 20e eeuw liet men de hop namelijk nog groeien op afzonderlijke, rechtop geplaatste staken. Na de oogst werden deze staken in de vorm van een hut bij elkaar gebonden als een soort indianentent (onder meer bij de hogergenoemde Dominicus De Brueker in de Poverstraat).

Toen de Brusselse auteur Alfred Mabilie (1852-1929) in 1884 van Dilbeek naar Bodegem kuierde, overschouwde hij van op de hoogte aan Rondembos de vele hopvelden die als miniatuurbosjes het Bodegemse landschap sierden en betitelde ze poëtisch als de **wijngaarden van het Vlaamse land**. In zijn boek 'Les environs de Bruxelles' schrijft hij:

¹⁴ Romeyns G., 'Eigenaardige manier van hopteelt', Bodegemse Cronycke. Bijdragen tot de geschiedenis van Sint-Martens-Bodegem 4 (1984) 53-55.

(...) les houblonnières, avec leur feuillage d'un vert clair, semblent de petits bois en miniature, ce sont **les vignobles du pays flamand**. Vers le mois d'août, les fleurs verdâtres éclairent la colonne de feuillage, c'est le temps de la récolte: la plante est enlevée, portée dans la grange où on la laisse sécher; la fleur est ensuite cueillie et mise en sac. En hiver, les perches sont posées en faisceaux sur les champs; on les assemble en un cône creux à l'intérieur, comme une sorte de haut **wig-wam indien**.

Vele kleine boerderijtjes beschikten tot de jaren vijftig van vorige eeuw over een *hopast* of *eest*. Daarin werd de hop gedroogd, alvorens ze in zakken werd samengeperst. Het waren doorgaans lemen gebouwtjes, die wegens het brandgevaar dat gepaard gaat met het drogen van de hop op enige afstand van de huizen stonden, veelal in een aangrenzende boomgaard. Dit was ook het geval in de Neerstraat bij het geboortehuis van schrijver van deze bijdrage.

Deze notarisaffiche uit 1909 toont een hast met oven achteraan in de tuin. De Bodegemkenners zullen wel weten dat er in ons dorp nooit een Baesstraat heeft bestaan. Het gaat hier dan ook om een uitschuiver van een notariskantoor. In een oude akte stond in het Frans Rue Basse voor de Neerstraat. Dat werd door de volgende notaris verkeerdelijk vertaald als Baesstraat.

Ook kleinere landbouwers teelden op geringe schaal het edele gewas, onder meer voor het op smaak brengen van het thuis gebrouwen gerstenat. De zelfgekweekte hop werd natuurlijk ook soms verkocht om een tegenvallend inkomen enigszins te compenseren.

Een gegeerd bijproduct van de hopteelt waren de *hopkeesten*. Dodoens schreef er tijdens de 16e eeuw al over in zijn befaamd kruidenboek: *de scheutekens, sy dienen er om den smaeck te genoeghen*. De hopscheuten zijn eigenlijk een versnijdsel van de hopranken. Dat moet voor het aanbreken van het vriesweer secuur met aarde worden toegedekt. De daaruit opschietende witte stengels kunnen dan in maart-april geoogst worden. Te lange scheuten waren dan ook weer niet goed, want die vallen te bitter uit. Het vereiste zelfs een bijkomende handarbeid om de scheuten te sorteren of in te korten.

De Bodegemse keukenprinsesjes experimenteerden volop met de *keesten*. Die werden spitsvondig verwerkt in zowel de dagelijkse als de feestelijke maaltijden, namelijk als een smakelijke afwisseling op de doordeweekse groenten of om het zondagse diner ermee op te fleuren. Gezinnen die het niet breed hadden, verkozen om de scheuten voor een flinke

duit aan een *keestekoper* van de hand te doen of door ze rechtstreeks aan liefhebbers van de lekkernij of aan een restauranthouder te verkopen.

Epiloog.

Anno 2022 zijn de twee hopvelden van Jean De Wael langsheen de Ternatstraat (ongeveer 1,5 hectare groot) de laatste getuigen van de met uitsterven bedreigde Bodegemse hoptcultuur.

Spijts het uitsterven van de hopteelt, wordt er voorlopig nog steeds van de hoppebellen van Jean De Wael het smakelijke Recordbier gebrouwen.

Zoals gezegd (en het staat zo goed als in de sterren geschreven), zal Jean De Wael de geschiedenis ingaan als de laatste Bodegemse hopteler. Laten wij alleszins hopen dat de kranige zeventiger het nog vele jaren in goede gezondheid weet vol te houden. De ooit nog lyrisch bezongen Vlaamse wijngaarden zullen spijtig genoeg weldra het Bodegemse landschap niet meer sieren.

Edgard Van Droogenbroeck
Secretaris heemkring BKW.